

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО
ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ
ФЕДЕРАЦИИ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН
МОУВО
«РОССИЙСКО-ТАДЖИКСКИЙ
(СЛАВЯНСКИЙ) УНИВЕРСИТЕТ»

ВАЗОРАТИ ИЛМ ВА ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ
ФЕДЕРАТСИЯИ РОССИЯ
ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
МБТО
«ДОНИШГОҲИ (СЛАВЯНИИ)
РОССИЯ ВА ТОҶИКИСТОН»

734025, Республика Таджикистан, г. Душанбе,
улица М. Турсунзаде, 30
Тел.: (+992 37) 221 35 50
Тел./Факс: (+992 37) 221 05 70; 227 77 53
<http://www.rtsu.tj>
p.rektora@mail.ru

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе,
кӯчаи М. Турсунзода, 30
Тел.: (+992 37) 221 35 50
Тел./Факс: (+992 37) 221 05 70; 227 77 53
<http://www.rtsu.tj>
p.rektora@mail.ru

№ 245/01, аз « 19 » 03 2026с.

“Тасдиқ мекунам”

Ректори Донишгоҳи (Славянии)
Россия ва Тоҷикистон, доктори
илмҳои иқтисодӣ, профессор
Иброҳимзода Илҳомуддин Рачабалӣ

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба диссертатсияи Чамшедзода Чамила дар мавзуи «Тайёрии касбии омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ барои кор бо матнҳои забони англисӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D011900 – Забони хориҷӣ: ду забони хориҷӣ (6D011902 – Назария ва технологияи таълими забонҳои хориҷӣ (таҳсилоти касбӣ) (забони англисӣ)) пешниҳод шудааст.

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсия аз рӯйи мазмуну мандариҷа ба талаботи шиносномаи ихтисоси 6D011900 – Забони хориҷӣ: ду забони хориҷӣ (6D011902 – Назария ва технологияи таълими забонҳои хориҷӣ (таҳсилоти касбӣ) (забони англисӣ)) пурра мутобиқат менамояд.

Мубрамияти мавзуи таҳқиқот. Дар шароити кунунии рушди муносибатҳои байналмилалӣ, густариши ҳамкориҳои иқтисодӣ ва фарҳангӣ омӯзиши забонҳои хориҷӣ, ба вижа забони англисӣ афзалият пайдо карда истода, аҳли ҷомеа,

омӯхта, барои идомаи таҳсил ва фаъолияти меҳнатӣ дар хориҷи кишвар талош варзанд. Инчунин, барои кормандони давлатӣ донишони забонҳои хориҷӣ ниҳоят муҳим доништа мешавад, зеро равобити дуҷониба ва бисёрҷониба бо шарикони хориҷӣ водор месозад, то онҳо бо забони хориҷӣ муошират намојанд. Бо назардошти муҳимият ва зарурати омӯхтани забонҳои хориҷӣ, аз ҷумла забонҳои русӣ ва англисӣ, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷанд барномаҳои давлатиро ҷиҳати тақмили таълими забонҳои хориҷӣ қабул намуда, ба ҳамаи вазорату идораҳои давлатӣ дастур дода шуд, ки бояд забони англисӣ ва русиро омӯзанд. Бино бар ин, татбиқи "Барномаи давлатии тақмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030" аҳамияти аввалиндараҷа пайдо карда, дар баробари ин, дар назди ҳаёти омӯзгорон ва дигар кормандони соҳаи маориф ҷиҳати амалӣ намудани барномаҳои давлат вазифаҳои мушаххас мегузорад.

Диссертатсияи Ҷ. Ҷамшедзода ба яке аз самтҳои муҳимтарини соҳаи педагогика ва методика – тайёр намудани омӯзгор барои кор бо матнҳои англисӣ бахшида шудааст. Муаллиф дуруст қайд карда аст, ки дар ҷараёни омӯзиши забонҳои хориҷӣ тавачҷуҳи асосӣ ба хондани матн, аз худ кардани луғат ва қоидаҳои грамматикӣ матн равона гардида, малақаҳои таҳлил, тафсир ва баҳодиҳии матн, ки барои фаъолияти касбии омӯзгор заруранд, дар ҳошия мемонанд. Маҳз ҳамин ихтилофи байни талаботи муосир ва сатҳи воқеии тайёрии омӯзгор, мубрамияти бечунучарои таҳқиқоти мазкурро ташкил менамояд.

Дарачаи асосноккунии гузоришҳои илмӣ, хулоса ва пешниҳодҳое, ки дар диссертатсия оварда шудаанд. Бояд таъakkур дод, ки дарачаи асосноккунии гузоришҳои илмӣ, хулоса ва пешниҳодҳои дар диссертатсияи Ҷ. Ҷамшедзода овардашуда хеле баланд буда, он бо методологияи муосири илмӣ, истифодаи манбаъҳои гуногуни иттилоотӣ-методӣ ва педагогӣ, инчунин таҳлили амиқ ва бисёрсатҳаи мафҳумҳои асосии таҳқиқот таъмин карда шудааст.

Муаллиф дар ҷараёни таҳқиқот аз равишҳои муосири илмӣ, аз қабili равиши системавӣ, функционалӣ-мундариҷавӣ, шахсиятӣ-фаъолиятнокӣ ва салоҳиятнокӣ, ки ба ҳадаф, объект, предмет ва вазифаҳои таҳқиқот пурра мутобиқанд, истифода

бурдааст. Ин равишҳо ба муаллиф имкон додаанд, ки масъалаи тайёрии касбии омӯзгорони ояндаи забони хориҷиро дар умум ва алоҳидагӣ баррасӣ намуда, хулосаҳои илман асоснок манзур намояд. Истифодаи маҷмӯи методҳои таҳқиқотӣ (таҳлили назариявӣ, пурсишнома, мусоҳиба, мониторинг, мушоҳидаи педагогӣ, таҷрибаи омӯзишӣ ва коркарди оморӣ маълумот) эътимоднокии натиҷаҳои бадастомадаро тасдиқ намудааст.

Дарачаи асосноккунии гузоришҳои илмӣ дар таҳлили адабиёти фаровони илмӣ низ зоҳир мегардад. Муаллиф беш аз 217 сарчашмаи илмиро дар соҳаҳои педагогика, психология, методикаи таълими забонҳои хориҷӣ ва забоншиносӣ мавриди омӯзиш ва таҳлили амиқ қарор додааст. Истифодаи осори олимони ватанӣ (М.А. Абдуллоева, А.Б. Бойматов, Б.Б. Қарабоев, З.Қ. Қамаридинзода, М.Н. Ахмедова, Алиев С.Н., Сацкая Н.П ва диг.) ва хориҷӣ (Л.С. Виготский, Е.И. Пассов, Н.Д. Галскова, И.М. Берман, Р.П. Милруд ва диг.) ба хулосаҳои муаллиф асоси мустаҳками илмӣ бахшида, имкон додааст, ки мафҳум ва моҳияти касбигардони раванди таълим дар шароити мактаби олии тоҷик амиқан шарҳ дода шавад.

Хулоса ва пешниҳодҳои дар диссертатсия дарҷ гардида танҳо аз ҷанбаи назариявӣ иборат набуда, балки таҷрибаи воқеии педагогӣ асоснок шударо дар бар мегирад. Пешниҳодоти амалии муаллиф (ба монанди ҷорӣ намудани курсҳои махсус, таҳияи маҷмӯи машқҳо ва супоришҳо барои кор бо матнҳои гуногуни аутентикӣ, истифодаи мунтазами матнҳои расмӣ, гуфторӣ, илмӣ ва бадеӣ) бевосита аз натиҷаҳои таҳқиқот бармеоянд. Ин пешниҳодот дорои хусусияти амалӣ буда, барои татбиқ дар раванди таълимии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ комилан омода мебошанд.

Дар навбати худ, асоснокии гузоришҳои илмӣ бо арзёбии ҳамачонибаи онҳо низ тасдиқ карда шуда, нуктаҳои асосӣ, муҳтаво ва хулосаҳои муҳимми қори таҳқиқотӣ дар шакли мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшаванда (4 мақола) ва маҷмуаҳои маводи конференсияҳо ба нашр расидаанд. Ғайр аз ин, натиҷаҳои таҳқиқот дар семинару ҷамоишҳои илмӣ-методӣ донишгоҳӣ дар шакли маъруза ва мақолаҳо пешниҳод гардида, инчунин дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ мавриди муҳокима ва арзёбии васеъ қарор гирифтаанд.

шакли маъруза ва мақолаҳо пешниҳод гардида, инчунин дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ мавриди муҳокима ва арзёбии васеъ қарор гирифтаанд.

Аз матни диссертатсия чунин бармеояд, ки гузоришҳои илмӣ, хулоса ва пешниҳодҳои манзургардида аз лиҳози илмӣ дар сатҳи баланд асоснок шудаанд. Маводи интишоргардида дар заминаи методологияи муосири илмӣ ва манбаҳои боэътимоди иттилоотӣ-методи таҳқиқ гардида, тавассути усулҳои педагогӣ арзёбӣ ва мавриди тасвиби умум қарор дода шудаанд. Аз сифати таҳқиқоти анҷододашуда маълум аст, ки муаллиф дар бораи мавзуи илмӣ дониши чуқури назариявӣ, инчунин маҳорати таҳлил, хулосабарорӣ ва асосноккунии натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ дорад.

Автореферати диссертатсия дар асоси стандартҳои илмӣ таҳия гардида, он ба мазмуну мундариҷаи матни диссертатсия пурра мутобиқат намуда, дар он дар бораи моҳият, аҳаммият ва натиҷаҳои асосии таҳқиқоти анҷомдодашуда маълумоти зарурӣ дарҷ гардидааст.

Навгони илмӣ ва аҳамияти назариявии таҳқиқот. Навгони илмӣ таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки аз ҷониби муаллиф:

- асосҳои назариявӣ ва методологияи тайёрии касбии омӯзгорони оянда барои кор бо матнҳои англисӣ дар шароити муосири Тоҷикистон таҳқиқ ва муайян карда шудаанд;
- дар заминаи равишҳои низомнокӣ, фаъолиятнокӣ ва салоҳиятнокӣ амсилаи педагогии мушаххас таҳия гардидааст;
- методикаи инноватсионии кор бо матнҳои аутентикӣ (аслӣ) таҳия ва ба таври таҷрибавӣ санҷида шудааст, ки самаранокии худро дар рушди малакаҳои таҳлиلى ва фаҳмиши амиқи матн дар донишҷӯён исбот намудааст.

Аҳаммияти илмӣ таҳқиқот аз он иборат аст, ки масъалаи таҳқиқот аз дидгоҳи назарияи таълим ва омодагии касбии омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ баррасӣ гардида, асосҳои методологияи омӯзиши матнҳои англисӣ дар раванди таълим таҳлили амиқ карда шудаанд. Назарияи педагогикаи касбӣ тавассути таҳлили раванду механизмҳои муассири ташаккули омодагии омӯзгори соҳа

шуда, амсилаи педагогии ташаккули омодагии касбии омӯзгорони оянда барои кор бо матнҳои англисӣ таҳия ва асоснок карда шудааст.

Аҳаммияти амалии таҳқиқот дар он мебошад, ки натиҷаҳо ва маводи таҳияшуда (амсила, методика, машқ ва супоришҳо) метавонанд бевосита дар раванди таълими фанҳои забонӣ, аз ҷумла "Амалияи нутқи шифоӣ ва хаттии забони англисӣ" дар факултетҳои забонҳои хориҷӣ истифода шаванд. Тавсияҳои амалии пешниҳоднамудаи муаллиф барои баланд бардоштани сатҳи тайёрии касбии хатмкунандагон ва мутобиқсозии онҳо ба талаботи муосири бозори меҳнат мусоидат менамоянд. Тайёрии омӯзгор барои кор бо матнҳои забони англисӣ дар назари аввал соддаю осон менамояд, вале дар амал заҳмати зиёдро талаб мекунад, зеро матн танҳо аз хондан иборат нест. Омӯзгори касбӣ тавассути матн метавонад ҳамаи малакаҳои забонро дар шогирдон такмил диҳад.

Аҳаммияти иқтисодии таҳқиқот. Аҳамияти иқтисодии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки татбиқи натиҷаҳои илмӣ ва методикаи пешниҳодшуда дар раванди тайёрии касбии омӯзгорони забони англисӣ ба баланд шудани сифати таҳсилот мусоидат намуда, дар навбати худ ба сарфаи вақт ва захираҳои моддӣ дар муассисаҳои таълимӣ таъсир мерасонад. Омӯзгорони дорои салоҳияти баланди касбӣ метавонанд раванди таълимиро самараноктар ташкил намуда, бо истифодаи усулҳои муосир кор бо матнҳои англисӣ, захираҳои таълимиро мақсаднок ва самаранок истифода баранд. Ин дар оянда боиси кам шудани хароҷоти иловагӣ барои такмили ихтисос ва азнавтайёркунии кадрҳо хоҳад гашт. Дар вақеъ, агар усулҳои камарзиш ва камхарҷ дар ҷараёни таълим бештар истифода шаванд, он гоҳ вақти барои дарс ҷудогардида боз натиҷабахш хоҳад шуд.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот дар таҳлили амиқи назариявӣ, омӯзиши таҷрибаи пешқадам ва истифодаи усулҳои муосири таҳқиқоти илмӣ ифода меёбад. Натиҷаҳои бадастомада тавассути таҳқиқоти таҷрибавӣ дар муҳити воқеии таълимӣ арзёбӣ ва бо таҳлили маълумотҳои мӯътамад ва баҳодихӣ асоснок шудаанд. Ҳамчунин, мувофиқати натиҷаҳо ба ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот, инчунин истифодаи манбаъҳои мувофиқ эътимоднокии онҳоро таъмин месозад. Муссалам аст, ки ҳамагуна назария танҳо дар амалия боварибахш гардида,

этимодноӣ ба он дучанд мегардад. Муаллиф дар асоси таҷриба ва гузаронидани озмоиш кушиш намудааст, то назарияро бо амалия пайваст ва самаранокии таҳқиқоти илмиро собит созад.

Саҳми шахсии докталаб дар таҳқиқот дар иштирок ва иҷрои вазифаҳо дар ҳамаи марҳилаҳои таҳқиқот, аз ҷумла, таҳия ва банақшагирии он, интиҳоб ва асосноксозии мавзӯ, тартиб додани сохтори диссертатсия, муайян кардани ҳадаф, вазифаҳо, объект ва мавзӯи таҳқиқот, ҷустуҷӯ ва таҳлили адабиёти илмии марбут ба мавзӯ, муайян ва таҳлили хусусият ва шароити таҷрибаомӯзии педагогӣ, гузаронидани таълими таҷрибавӣ, таҳлил ва коркарди натиҷаҳои он, таҳия ва нашри мақолаҳои илмӣ, иштирок дар чорабиниҳои илмӣ, ҷамъбасти натиҷаҳо ва навиштани диссертатсия инъикос меёбад.

Дар баробари ин, муаллиф бо анҷом додани таҳқиқоти илмӣ усулҳои муосири кор бо матн забони англисро пешниҳод намуда, барои самаранок истифода бурдани вақти барои дарс ҷудогардида, тавсияҳои методӣ манзур намудааст. Дар воқеъ, кор бо матн забони англисӣ заҳмат ва навъоварино тақозо менамояд. Дар ҷараёни тадрис аксар омӯзгорон танҳо бо хондани матн машғул шуда, ба тақмили маҳорати таҳлил ва мукотиба кардан ҷандон тавачҷуҳ наменамоянд. Муаллиф дар диссертатсия масълаи мазкурро ба миён гузоштааст.

Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ.

Натиҷаҳои таҳқиқот дар саҳифаҳои нашрияҳои тақризшаванда ва дигар маҷаллаву маҷмӯаҳои мақолаҳои илмӣ-методӣ инъикос ёфтанд. Мазмуни асосии таҳқиқот дар 10 интишороти илмӣ инъикос гардид, ки 4-тои онҳо дар нашрияҳои тақризшавандаи аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшуда ба таъъ расиданд ва 6 мақолаи дигар дар маҷмӯаҳои маводи конференсияҳои илмии ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ ҷоп шудаанд.

Арзёбии мазмуни диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он.

Мундариҷаи таҳқиқот дар 197 саҳифа баён шуда, дар матни асосии он 3 расм, 3 диаграмма ва 5 ҷадвал ҷой гирифтаанд. Ҳар як боби диссертатсия ба мазмун ва мантиқи умумии таҳқиқот мувофиқ буда, натиҷаҳои илмӣ бо далелҳои назариявӣ ва маълумоти таҷрибавӣ асоснок карда шудаанд. Муаллиф дар баробари таҳлили назариявӣ ба ҷанбаҳои амалӣ ва методӣ низ таваҷҷуҳи махсус зоҳир намудааст. Дар рисола амсилаи педагогии омодаسازی омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои кор бо матнҳои англисӣ таҳия гардида, дар раванди таълим мавриди озмоиш қарор гирифтааст. Натиҷаҳои бадастомада самаранокии ин амсиларо тасдиқ намуда, аз марҳилаи таҷрибавӣ гузаштани кори илмӣ шаҳодат медиҳанд.

Сохтор ва муҳтавои диссертатсия ба мантиқи ҳалли пайдарҳами ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот пурра мувофиқат намуда, кори илмӣ мукамал ва ба анҷомрасидаро таҷассум менамояд. Диссертатсия аз қисмҳои муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионӣ иборат буда, ба таркиби он муқаддима, се боб, зербобҳо, хулоса, инчунин рӯйхати адабиёт оид ба мавзӯи таҳқиқот дохил мешаванд.

Дар муқаддимаи диссертатсия мубрамияти мавзӯи таҳқиқот, дараҷаи таҳқиқи мавзӯи илмӣ, мақсад, вазифаҳо, объект, мавзӯ, асосҳои назариявӣ, асосҳои методологии таҳқиқот, наwgониҳои илмӣ он, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳаммияти назариявӣ ва илмию амалии рисола, тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия, интишорот аз рӯйи мавзӯи он, усулҳои истифодашуда дар тадқиқот, сохт ва ҳаҷми диссертатсия дарҷ ёфтаанд.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса, рӯйхати адабиёт оид ба мавзӯи таҳқиқот ва 4 замима иборат аст. Мундариҷаи таҳқиқот дар 197 саҳифа дарҷ гардида, дар матни асосии он 3 расм, 3 диаграмма ва 5 ҷадвал ҷой гирифтаанд. Ҳар як боби диссертатсия ба мазмун ва мантиқи умумии таҳқиқот мувофиқ буда, натиҷаҳои илмӣ бо далелҳои назариявӣ ва амалӣ асоснок карда шудаанд. Муаллиф дар баробари таҳлили назариявӣ ба ҷанбаҳои амалӣ ва методӣ низ таваҷҷуҳи хосса зоҳир намудааст. Дар рисола амсилаи педагогии омодаسازی омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои кор бо матнҳои англисӣ таҳия

гардида, дар раванди таълим мавриди санҷиш қарор гирифтааст. Натиҷаҳои бадастомада самаранокии ин амсиларо тасдиқ намуда, сохтор ва муҳтавои диссертатсия ба мантиқи ҳалли пайдарҳамии ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот пурра мувофиқат намуда, кори илмӣ мукамал ва ба анҷомрасидаро таҷассум менамояд.

Боби якуми диссертатсия "Асосҳои назариявии омодагии касбии омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ" ба таҳлили масъалаҳои назариявӣ ва методологии тайёрии касбии омӯзгорони забонҳои хориҷӣ бахшида шудааст.

Дар зербоби якум "Хусусиятҳои касбигардонии раванди таълими забони хориҷӣ дар мактаби оӣ" муаллиф мафҳум ва моҳияти касбигардониро дар заминаи таҳлили осори классикӣ ва муосири методистон баррасӣ намуда, амсилаи назариявии омӯзгори забони хориҷиро таҳия кардааст. Дар ин амсила ду ҷанбаи асосӣ пешбинӣ шудааст: талабот ба дониш, маҳорат, малака, қобилият ва ҳислатҳои шахсии мутахассис ва дараҷаи омодагии касбӣ ва қобилияти фаъолияти педагогии ӯ. Муаллиф дар ин зербоб назарияҳои мухталифи олимони дар соҳаи методикаи таълими забонҳои хориҷӣ, аз ҷумла А.В. Монигетти, Б.Ф. Корндорф, Г.В. Рогова, С.Ф. Шатилов, Е.И. Пассов, Н.Д. Галскова, инчунин олимони ватанӣ М.А. Абдуллоева, А.Б. Бойматов, Б.Б. Қарабоев ва дигаронро таҳлил намуда, нишон додааст, ки низоми қаблӣ, ки дар омӯзиши забони хориҷӣ танҳо ба "азҳудкунии дониш" таъйин мекард, талаботи ҳозираро пурра қонеъ карда наметавонад ва зарурати гузариш ба амсилаи салоҳиятмехвар пеш омадааст.

Дар зербоби дуюм "Шароити педагогии макотиби оӣ барои омодасозии омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ" муаллиф шароит ва имкониятҳои мактаби олиро барои таъмини омодагии касбии омӯзгорони оянда таҳқиқ намудааст. Дар ин зербоб нишон дода шудааст, ки касбигардонии таълим дар мактаби оӣ ба роҳ мондани муносибати аз ҷиҳати илмӣ асоснокшуда байни назария ва амалия мебошад. Муаллиф дар ин замина чор равиши калидии методологиро муайян ва тавсиф кардааст: равиши системавӣ, равиши функционалӣ-мундариҷавӣ, равиши фаъолиятнокӣ ва шахсиятӣ-фаъолиятнокӣ ва равиши салоҳиятнокӣ. Инчунин дар ин зербоб низоми омодасозии омӯзгори забони хориҷӣ дар шакли расм (схема) пешниҳод шуда, нишон дода шудааст, ки омодасозии касбӣ бояд блокҳои забонӣ,

муоширатӣ, умумифилологӣ-адабиётшиносӣ, ҷамъиятӣ-сиёсӣ, равонӣ-педагогӣ, касбӣ-методӣ ва иттилоотӣ-коммуникатсиониро пайваст намояд.

Дар зербоби сеюм "Хусусиятҳои азхудкунии забони хориҷӣ ҳамчун ихтисос" муаллиф таҳлили амики мафҳумҳои дониш, малака ва маҳорати методиро анҷом дода, фарқи байни ин мафҳумҳоро дар сохтори фаъолияти педагогии омӯзгор нишон додааст. Махсусан муҳим он аст, ки муаллиф дар ин зербоб хусусият ва нишондиҳандаҳои донишхоро дар шакли ҷадвал пешниҳод намуда, нишон додааст, ки дониш, малака ва маҳорат ба мундариҷаи фаъолияти педагогӣ ҳамчун унсурҳои сохтори он дохил мешаванд. Дар ин зербоб инчунин мафҳумҳои "малакаи методӣ" ва "маҳорати методӣ" муайян ва тафсир карда шуда, хусусиятҳои малакаи методӣ – устуворӣ, чандирӣ (вариативият), мутобиқшавӣ (пластикӣ) ва ғайришуурунагӣ – шарҳ дода шудаанд.

Ҳамин тариқ, дар боби якум муаллиф заминаҳои мустаҳками назариявиро барои таҳқиқоти минбаъда фароҳам оварда, амсилаи педагогии ташаккули омодагии касбии омӯзгорони ояндаро таҳия намудааст, ки дар бобҳои минбаъда асоси коркарди методика ва гузаронидани таҷрибаро ташкил медиҳад. Боби якум аз ҷиҳати илмӣ хуб таҳия шуда, дар он таҳлили амиқ ва бисёрсатҳаи мафҳумҳои асосии тадқиқот ба ҳуҷҷатҳои инъикос ёфтааст.

Боби дуюми диссертатсия "Заминаҳои методологии омӯзиши хониш ҷангоми омодагии касбии омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ" ба таҳлили масъалаҳои методологӣ ва амалии ташаккули малакаи хониш дар раванди тайёрии касбӣ бахшида шудааст.

Дар фасли аввали боби дуюм муаллиф роҳҳои инкишофи малакаҳои касбии омӯзгори ояндаи забони хориҷиро дар доираи принципҳои касбигардонии таълим баррасӣ намуда, малакаҳои асосӣ ва барои омӯзгори муосир заруриро муайян кардааст. Малакаҳои ба монади забонӣ ва муоширатӣ, методӣ, байнифарҳангӣ ва иттилоотӣ-коммуникатсионӣ ҳамчун ҷузъҳои муҳимми тайёрии касбӣ тавсиф шуда, роҳҳои ташаккули онҳо дар раванди таълим нишон дода шудаанд. Муаллиф принципҳои касбигардонӣ, аз ҷумла принципи мутобиқати ҳадаф ва вазифаҳо,

амалигардони касбигардонӣ, ҳамгирии байнифанӣ ва дигар принципҳоро муфассал шарҳ додааст.

Дар фасли дуюми боби мазкур нақши малакаи хониш дар маҷмӯи рукнҳои фаъолияти нутқи омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ таҳлил шудааст. Муаллиф хонишро ҳамчун яке аз рукнҳои асосии фаъолияти нутқӣ баррасӣ намуда, ду ҷанбаи он – мазмун ва равандро ҷудо кардааст. Дар ин замина назарияҳои олимони гуногун, аз қабили Э.Г. Азимов, А.Н. Шукин, Е.Н. Соловова, Е.И. Пассов ва дигарон дар бораи ҳадаф ва вазифаҳои хониш мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Муаллиф нишон додааст, ки хониш на танҳо воситаи дарёфти иттилоот, балки воситаи ташаккули тафаккури интиқодӣ, таҳлиلى ва рушди захираи луғавӣ мебошад.

Дар фасли сеюм хусусиятҳои психологӣ рушди малакаи хониш дар донишҷӯёни мактаби олии таҳассусӣ мавриди таҳқиқ қарор дода шудааст. Муаллиф хонишро ҳамчун раванди мураккаби маърифатӣ (когнитивӣ) ва равонӣ тавсиф намуда, марҳилаҳои дарки матн (синтези аввалия, таҳлиلى ва дарки пурра) ва омилҳои психологӣ таъсиррасон ба фаҳмиши матнро муайян кардааст. Дар ин замина назарияи *метакогнитивии* Ч. Флавелл ва дигар равшаншиносон дар бораи дониши метакогнитивӣ, мониторинг ва назорати метакогнитивӣ шарҳ дода шуда, нишон дода шудааст, ки истифодаи стратегияҳои метакогнитивӣ ба беҳтар шудани фаҳмиши матн мусоидат мекунад.

Дар фасли охир вазифаҳои матн ҳамчун ҷузъи раванди таълим ва роҳҳои татбиқи усулҳои муосири омӯзиши он дар факултетҳои забонӣ баррасӣ шудаанд. Муаллиф намудҳои гуногуни матнҳо (матнҳои тасвирӣ, нақлӣ, ҳуҷҷатӣ, мубоҳисавӣ, таълимӣ ва аутентикӣ) ва хусусиятҳои ҳар яки онҳоро тавсиф намуда, принципҳои интихоби матнҳоро барои мақсадҳои таълимӣ муайян кардааст. Дар ин зерибоб амсилаи педагогӣ ташаккули омодагии касбии омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои кор бо матнҳои англисӣ, ки дар расми №3 оварда шудааст, таҳия ва тавсиф гардидааст.

Ҳамин тариқ, дар боби дуюм муаллиф заминаҳои методологии омӯзиши хонишро таҳлил намуда, амсилаи педагогиро таҳия кардааст, ки дар боби сеюм

асоси гузаронидани таҷрибаи педагогӣ ва санҷиши самаранокии методикаи пешниҳодшударо ташкил медиҳад. Боби дуюм аз ҷиҳати методологӣ хуб таҳия шуда, дар он таҳлили амиқи мафҳумҳои асосӣ ва амсилаи пешниҳодшуда ба ҳубӣ инъикос ёфтааст.

Боби сеюми диссертатсия "Санҷиши самаранокии методикаи ташаккули маҳорати омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои кор бо матнҳои англисзабон" аз ду зербоб иборат буда, ба тавсифи раванди таҷрибавӣ ва таҳлили натиҷаҳои он бахшида шудааст.

Дар зербоби аввал муаллиф чараёни татбиқи методикаи тайёр намудани омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ барои кор бо матнҳои забони англисро, ки дар асоси амсилаи педагогии таҳияшуда ва бо истифодаи машқҳои эҷодшуда омода гардидааст, ба таври муфасссал шарҳ додааст.

Дар зербоби дуюм муаллиф натиҷаҳои санҷиши пасазозмоиширо таҳлил намуда, натиҷаҳои таҷрибаро нишон медиҳанд, ки истифодаи мунтазами матнҳои аслий ба беҳтар шудани фаҳмиши шунавоӣ, ғанишавии луғат, ташаккули нутқи шифоҳӣ ва ҳавасмандии донишҷӯён мусоидат мекунад.

Ҳамин тариқ, дар боби сеюм муаллиф тавассути таҷрибаи педагогӣ самаранокии методикаи худро исбот намуда, нишон додааст, ки истифодаи мунтазами матнҳои аутентикӣ ва супоришҳои таҳлилий ба беҳтар шудани фаҳмиш, таҳлил ва истифодаи амалии матнҳои англисӣ аз ҷониби донишҷӯён мусоидат намуда, ангежа ва эътимоди онҳоро нисбат ба кор бо матн баланд мебардорад. Боби сеюм аз ҷиҳати методологӣ хуб таҳия шуда, дар он натиҷаҳои таҷриба бо истифода аз ҷадвалҳо ва диаграммаҳо ба таври возеҳ ва шаффоф пешниҳод гардидаанд.

Камбудиҳо ва эродҳо ба диссертатсия.

Дар баробари дастовардҳои назаррас, дар диссертатсия як қатор камбудиҳо низ ба назар мерасанд, ки зикрашон барои такмили қори илмӣ метавонад муфид бошад:

1. Дар қисмати ҳулоса ва пешниҳодот, тавсияҳои амалӣ барои омӯзгорон ва тарҳрезони барномаҳои таълимӣ метавонист муфасссалтар ва дақиқтар пешниҳод

шавад, аз ҷумла намунаҳои мушаххаси машқҳо ва супоришҳо барои ҳар як зинаи таҳсил.

2. Дар матни диссертатсия баъзе ғалатҳои имлоӣ ва услубӣ мушоҳида шуда, инчунин баъзе аз вожа ва мафҳумҳои истифодагардида бо матни диссертатсия мувофиқат намеkunанд.

Камбудихои зикршуда хусусияти тавсиявӣ дошта, арзиши илмии диссертатсия ва натиҷаҳои бадастомадаро коста намегардонад. **Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.** Диссертатсия ва автореферати диссертатсия Ҷамшедзода Ҷамила дар мавзуи «Тайёрии касбии омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ барои кор бо матнҳои англисӣ» кори илмии анҷомёфта буда, ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба диссертатсияҳои доктори фалсафа (PhD) ҷавобгӯ мебошад.

Маврид ба зикр аст, ки диссертатсияи Ҷамшедзода Ҷамила дар мавзуи «Тайёрии касбии омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ барои кор бо матнҳои англисӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D011900 – Забони хориҷӣ: ду забони хориҷӣ (6D011902 – Назария ва технологияи таълими забонҳои хориҷӣ (таҳсилоти касбӣ) (забони англисӣ) дар ҷаласаи муштараки ғайринавбатии кафедраҳои филологияи забони англисӣ ва педагогика, психология ва методикаи таълими Муассисаи байнидавлатии таълимии таҳсилоти олии Донишгоҳи (Славянии) Россия ва Тоҷикистон муҳокима гардид (Протоколи №7 аз 14.03.2026).

Хулоса, диссертатсияи Ҷамшедзода Ҷамила дар мавзуи «Тайёрии касбии омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ барои кор бо матнҳои англисӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D011900 – Забони хориҷӣ: ду забони хориҷӣ (6D011902 – Назария ва технологияи таълими забонҳои хориҷӣ (таҳсилоти касбӣ) (забони англисӣ)) пешниҳод шудааст, дар сатҳи зарурии илмӣ иҷро гардида, аз рӯи мазмун ва муҳтаво ба талаботи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021 таҳти №267 ва бо тағйири иловаҳо аз 26.06.2023 таҳти №295 тасдиқ шудааст,

пурра мутобиқат намуда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори
фалсафа (PhD) аз рӯйи ихтисоси мазкур мебошад.

Мудири кафедраи

филологияи забони англисӣ

д.и.ф., досент Мирзозода Ҳ.Ҳ

Мудири кафедраи педагогика

психология ва методика

н.и.п., досент Қодирова М.Б

